

Martijn Kroniek van een Asperger
1970-2014

Martijn Kroniek van een Asperger 1970-2014

Teksten	Martijn Steenbergen Roel en Louise Steenbergen Ina van Berckelaer-Onnes
Tekeningen	Martijn Steenbergen
Redactie	Roel Steenbergen

Aldo

© 2017 Roel Steenbergen, Zwolle

Vormgeving

Garage bureau voor grafisch ontwerp (BNO), Kampen

Teksten van Martijn

In de teksten van Martijn is zoveel mogelijk zijn oorspronkelijke schrijfwijze gehandhaafd

Tekeningen van Martijn

Alle tekeningen van Martijn zijn geplaatst op 60% van de ware grootte

Foto's

Alle foto's zijn afkomstig uit privécollecties

Beeldbewerking tekeningen en drukwerk

HIGH TRADE BV

Uitgave

Uitgeverij Aldo Manuzio, Kampen

ISBN 9789082545395

NUR 770

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redacteur.

Informatie

Aldo Manuzio www.aldomanuzio.nl

Garage BNO www.garage-bno.nl

Martijn Steenbergen www.martijnsteenbergen.nl. Hier is Martijns archief van zijn gepubliceerde teksten en veel andere informatie over hem te vinden.

Roel Steenbergen www.roelsteenbergen.nl

rasteenbergen1943@kpnmail.nl

Louise Steenbergen louisesteenbergen1005@kpnmail.nl

Inhoud

Martijn – *Kroniek van een Asperger 1970-2014*

Leeswijzer | 7

Deel 1 ‘Nu pas begrijp ik’ | 11

01 Oscar Wilde | 12

The Ballad of Reading Gaol

02 Groot deel bibliotheek Willem Oltmans ‘gedumpt’ | 13

03 Dagboek van een vermoeide Asperger | 14

04 Naschrift | 15

Vreemdelingen – en Martijn met hen

Deel 2 ‘Alleen achter mijn schrijftafel gezeten’ 1991-2007 | 21

05 Twee gedichten | 23

06 ‘Liever dood dan Fries’ | 25

Friesland en het doodsverlangen

07 Hélène Swarth en de kinderdood | 29

‘Wijl ik op aard geen kinderkleedjes meer behoef’

08 ‘Doorgrond mij Heer, als ik signeer’ | 32

Over een handtekening van Willem de Mérode

09 ‘... want Hij is opgestaan’ | 35

10 Noord, oost, zuid, west | 36

Homo Homini Lupus Est

Drie citaten

11 ‘Er is alleen maar buitenkant.’ | 37

Of: de handschoentjes van Boudewijn Maria Ignatius Büch; fragmenten

12 De ‘pisello’ van de David van Michelangelo | 39

13 Een antiquaar op pad | 42

14 ‘U hoeft voorlopig nog niet dood’ | 43

Met Roosmarie Custers op bezoek bij Jeroen Brouwers

15 Thomas Mann | 46

Der Tod in Venedig

De wereld van Martijn | 48
Getekend 2010-2013

Deel 2 Vervolg

- 16** **Opvallende teksten** | 81
17 **Intermezzo** | 84
De taal van Martijn – voertuig van zijn geest
18 **Het lievelingsboek van Adolf Hitler** | 87
Hitler en zijn grote held en voorbeeld Frederik de Grote

Deel 3 Martijn Roelant Steenbergen | 97
Kroniek van een Asperger
26 oktober 1970-14 mei 2014

- 19** **26 oktober 1970-1991 Assen en Heerde** | 98
'Een mooi mens'
20 **1991-2009 Groningen** | 109
Martijn in de maalstroom
21 **2009-2012 Zwolle, Emmen** | 118
Martijn en zijn levensgevoel
22 **September 2012-14 mei 2014 Emmen** | 124
Martijn vindt het leven opnieuw uit
23 **Woensdag 14 mei 2014** | 130
Vorbij

Afscheid | 131

Deel 4 Naschrift | 133

- 24** **Martijn Steenbergen en Hans Asperger: vijand en vriend** | 134
25 **Omzien** | 143

Martijn – *Kroniek van een Asperger 1970-2014*

Leeswijzer

Martijn Roelant Steenbergen, onze jongste zoon naast Robert, was in ons bestaan en in dat van velen rondom hem. Geboren op 26 oktober 1970, maar sinds 14 mei 2014 staat zijn tijd stil. Ook nu, na zijn dood, is hij bij ons – in ons hart en hoofd. Dit boek draagt daaraan bij. Het brengt Martijn op een bijzondere manier in beeld. Het is in de eerste plaats Martijn zelf, die ons door zijn taal en tekenen, door zijn teksten en tekeningen meeneemt in zijn leven. Zo kunnen wij ons verbinden met hem en zijn wereld. U heeft dan ook geen biografie in handen, wel wordt een verhaal van zijn leven verteld. Velen die met hem geleeft hebben, geven met hun verhalen, impressies en soms heel persoonlijke gevoelens een prachtige kleur aan dat levensverhaal.

‘Nu pas begrijp ik’

In deel 1 overbrugt Martijn in een herfstnacht van 2012 een periode van 25 jaar. Hij vertelt hoe hij in die nacht tot een fundamenteel inzicht komt, dat zijn leven in een voor hem helder perspectief plaatst. Ook ontdekt

Martijn die nacht waarom hij zo’n passie heeft voor een aantal schrijvers en zangers, voor hun teksten en melodieën – waarom die er in zijn achter hem liggende leven toe deden. Martijn is die nacht ‘een vermoeide Asperger’: ‘Nu pas begrijp ik!’

‘Alleen achter mijn schrijftafel gezeten’

Verrijkt door dit inzicht, lezen we in deel 2 een aantal gedichten, verhalen, artikelen en tekstfragmenten van hem.

In de oorspronkelijk voor 2008 gepubliceerde artikelen neemt Martijn ons mee in zijn wereld van het antiquariaat, de wereld van boeken, schrijvers, dichters, kunst. Met soms een klein detail – zoals een handtekening – als uitgangspunt, gaat hij – voorbij de zichtbare buitenkant van mensen en dingen – de diepte van het leven in. Verhaal na verhaal ontstaat daardoor ook een beeld van Martijn zelf. Want uiteindelijk is hij ‘de rode draad’ in al die teksten: Martijn die speelt met taal, een fenomenale kennis over zijn onderwerpen laat zien, gedichten citeert, de wereld beschouwt, soms met boosheid, dan weer liefdevol. Martijn, een boekverkoper die over vakmanschap beschikt, met zijn wonderlijke combinatie van grote (taal)humor én het steeds aanwezige besef van de macht van de dood. Hij gaat met de lezer in gesprek, wil dat deze hem begrijpt, zelfs als hij zichzelf niet begrijpt. Martijn, een Asperger, zeker ook in zijn taal – wie hem leest kan het ontdekken.

Vanaf 2008 tot na zijn sterven verschijnt een serie van circa 25 grote artikelen waarin Martijn vooral de Duitse (cultuur)geschiedenis ten tijde van het nazibewind centraal stelt. Het lijkt alsof een geheel andere Martijn aan het woord is. Maar ook in deze teksten staat de tegenstelling tussen de buitenkant en binnenkant, tussen feit en fictie centraal: ook nu is vaak een detail,

een kleine geschiedenis het vertrekpunt, maar steeds weer wordt uiteindelijk de grote betekenis daarvan zichtbaar. Het wellicht mooiste voorbeeld uit al zijn teksten is het in 2008 gepubliceerde artikel dat begint met het lievelingsboek van Hitler en eindigt met de ondergang van het Derde Rijk.

Tussen al die teksten van Martijn bevindt zich een Intermezzo, een poging om meer licht te laten schijnen op de taal van Martijn, de navelstreng die hem met de wereld verbond.

‘Hoe kan ik uitdrukking geven aan mijn levensgevoel?’

In deel 3 is ‘een verteller’ aan het woord. Zo wordt het leven van Martijn geschetst. Ouders, broer en schoonzus, geliefden, vrienden, collega’s, hulpverleners en nog meer mensen hebben hun eigen inbreng. Martijn zelf trouwens ook. Feiten en impressies wisselen elkaar af. Het verhaal gaat over zijn jeugd, zijn afgebroken studies, zijn avontuurlijke en hartstochtelijke leven als boekverkoper. Het gaat over Martijn, genietend van vakanties en reizen, door velen bemind en zelf liefdevol naar anderen – Martijn die ervan houdt op zijn manier het leven te versieren. Het vertelt ook over zijn zoektocht naar het antwoord op de vraag: ‘Wie ben ik?’ en over de diepe duisternis waarin hij uiteindelijk terechtkomt. Maar daar eindigt het verhaal niet. Martijn komt fier overeind als in 2011 de diagnose syndroom van Asperger wordt gesteld. Hij struikelt nog wel af en toe maar wordt bij de arm gehouden door hulpverleners met vakmanschap én een groot inlevingsvermogen; hij weet zich omringd door liefdevolle mensen.

Na de herfstnacht in 2012 vindt Martijn het leven opnieuw uit. Hij vertelt zelf hoe het behandelingsprogramma hem daarbij een begaanbare weg wijst. Tot volledig onverwacht in zijn leven wordt vervuld wat hij zelf

schreef: ‘De dood is toch de schrik der natuur’. Martijn sterft op 14 mei 2014 plotseling door een hartstilstand.

De wereld van Martijn in zijn tekeningen

In het boek zijn 32 tekeningen van Martijn opgenomen, die een geheel eigen verhaal vertellen. Eerst een aantal zwart-wittekeningen, gemaakt in de crisisperiodes. Dan kleurrijke tekeningen die hij maakte na 22 september 2012, voornamelijk tijdens zijn daaropvolgende therapie in het jaar 2013.

‘Martijn Steenbergen en Hans Asperger: vijand en vriend’

Na Martijns levensverhaal volgt in hoofdstuk 24 een beschouwing door Ina van Berckelaer-Onnes – emeritus-hoogleraar orthopedagogiek Universiteit Leiden, gespecialiseerd in ontwikkelingsstoornissen, met name autisme. Zij beziet met haar betrokken vakmanschap het leven en het werk van Martijn.

Leeswijzer

Wie kennisneemt van de inhoud van dit boek en daarbij begint met de teksten van Martijn zelf, kan naast Martijn plaatsnemen aan zijn ‘schrijftafel’ en zo een verbinding met hem aangaan. Dat loont!

Het is uiteraard ook mogelijk voor een andere leesvolgorde te kiezen. Maar waarom zou u zichzelf een boeiende ontdekkingstocht tijdens het onbevangen lezen van Martijns teksten en kijken naar zijn tekeningen ontnemen? Martijn hield – zo schreef hij – niet van verrassingen, maar waarom zou hij u niet mogen verrassen?!

Louise en Roel Steenbergen
Zwolle, 14 mei 2017

Deel 1

'Nu pas begrijp ik'

- 1987** Martijn koopt – als hij in klas 4 van de Heertganck Heerde, afdeling Atheneum zit – het boek *The Ballad of Reading Gaol* van Oscar Wilde
- 2002** Martijn schrijft in het tijdschrift *Puntkomma*, in de serie Een uitgelezen hartstocht, een artikel over *The Ballad of Reading Gaol*, over Oscar Wilde en over zijn schooltijd in 1987 en daarna
- 2004** Martijn bezoekt in Parijs het graf van Oscar Wilde en leest de tekst op diens grafsteen
- 2005** In een artikel over de bibliotheek van Willem Oltmans herinnert Martijn zich dat grafbezoek en citeert hij uit *The Ballad of Reading Gaol*
- 2012** Martijn schrijft, na een aantal ernstige crisissen, in de nacht van 22 september zijn Dagboek van een vermoeide Asperger – waarin opnieuw *The Ballad of Reading Gaol* van Oscar Wilde centraal staat

Naschrift

Vreemdelingen – en Martijn met hen

Oscar Wilde

The Ballad of Reading Gaol

Oscar Wilde, *The Ballad of Reading Gaol* (1898) is een meesterwerk of zoals Max Feiko Reneman ooit over het werk van Frans Lodewijk Pannekoek zei: ‘Werk van een zeldzame kwaliteit, maar wie het niet zo vindt als ik, kan toch gelukkig worden.’

Mijn eerste kennismaking met het werk van Oscar Wilde vond plaats ergens in de tweede helft van de jaren tachtig. Het prijsniveau van een cd-speler was na een torenhoge inzet gedaald tot een niveau dat ook voor mijn ouders toelaatbaar was en om deze vreugdevolle aanschaf kracht bij te zetten mocht elk lid van ons gezin een cd uitkiezen. Mijn vader kocht waarschijnlijk Bach, mijn moeder waarschijnlijk Pachelbel. Van mijn broer weet ik zeker dat hij de cd *Brothers in Arms* van Dire Straits nam. Ik zelf kocht U2: *The Joshua Tree*. De maanden die volgden werden beheerst door een jacht op alle verkrijgbare cd's van U2. Daar bleef het niet bij. Toen ik alle cd's in huis had, was mijn honger nog niet gestild en dus stapte ik over op het drukwerk: elk boek over U2, elk tijdschrift waarin een interview met U2 stond, ik moest het allemaal hebben. En zo ontdekte ik dat U2 in den beginne niet een kwartet maar een kwintet was.

De broer van gitarist Dave Evans (alias The Edge) had ook nog even meegedaan, voordat hij overstapte naar een andere Ierse band: The Virgin Prunes. Ik had er een nieuw jachtobject bij. Alleen: van The Prunes, zoals ik hen al snel ging noemen, bestonden geen cd's. Verdomd als het niet waar was.

Ook de enige platenzaak die het Veluwe dorpje H. rijk was, bood geen oplossing: van The Prunes had men nog nooit gehoord.

Wat te doen? Hoe kon ik mijn U2-collectie aanvullen met deze onmisbare werken van de broer van ...? Mijn moeder bood uitkomst. Zoals ik zo af en toe naar de kroeg moet, of ik wil of niet, zo moet mijn moeder zo'n twee à drie keer per jaar naar De Bijenkorf, zin of geen zin.

En zo kwam ik dus in het trotse bezit van enkele lp's van The Virgin Prunes. Nee, niet bij De Bijenkorf, nee. Nog weer later ontdekte ik dat de zanger van The Prunes Gavin Friday heette. En nog weer later ontdekte ik dat dit een vriend van Bono was, de zanger van U2 en dat deze Friday, nadat The Prunes, zoals dat een goede punkband betaamt, uit elkaar waren, solo was gegaan. En dat hij een lp had gemaakt, getiteld *Each Man Kills the Thing He Loves*. Een titel om u tegen te zeggen. Een dijk van een plaat ook, overigens. Maar wat bleek? Die titel, die was helemaal niet van Mr. Gavin. Die titel, die was van niemand minder dan Oscar Wilde. Uit *The Ballad of Reading Gaol*, zo meldde de hoes netjes. Nog geen dag later stond ik in de plaatselijke boekhandel. Van het een komt het ander, kan men zeggen, want toen ik twee jaar later de voor het eindexamen verplichte lijst Engelstalige literatuur in moest leveren telde deze veertien titels van Wilde. Als ik het goed heb doorstond alleen *The Catcher in the Rye* de vergelijking.

Thomas Mann

Der Tod in Venedig

Als je als beginnend Amerikaans antiquaar grootse droemen hebt, en hoopt ooit topmateriaal te gaan verhandelen, dan heb je humor als je de naam The Lame Duck gaat voeren. Een lame duck is zoiets als een kreupele eend. Het heeft wel iets weg van a sitting duck – een schietschijf. Alleen een echte mooiweerdjager jaagt op lame ducks. Maar in Amerika is a lame duck vooral een politieke scheldterm. Als een Democratische president tegenover een Republikeinse meerderheid in het Congres staat (of andersom) dan is hij a lame duck. [...]

Een opvallende man dus, John Wronoski, want zo heet de man achter Lame Duck. Neem nu de titels van zijn laatste catalogi. In 2004 verscheen Number Eighty Something, in 2005 verscheen catalogus Number Eighty One or So en onlangs zag Catalogue No. 82, Give or Take a Few het licht. Dat is wat anders dan catalogus 13 van 't Ezelsoor, of mailinglist 7 van De Boekenwurm. Ieder zijn meug, maar doe mij maar John Wronoski, Lame of niet.

Mijn eerste (en enige) ontmoeting met Wronoski vond plaats in Duitsland, op een beurs in München. Ik ging naar Duitsland om de Duitse markt te bekijken en zo liep ik twee dagen lang de stands af om eerste drukken van Hesse, Mann, Rilke en Kafka te bekijken. Een werkvakantie, indeed. Het aanbod was overweldigend. Niet vreemd – Duitsers hebben een hoge dunk van hun schrijvers. Wel vreemd was het aanbod van Duck: alle groten stonden er, en allemaal bijzonder: eerste drukken, opdrachtexemplaren, brieven, luxe-edities. You name it ... En dat terwijl hij toch echt uit Boston, USA komt. Een eerste *Buddenbrooks*? Jawohl! Een eerste *Buch der Lieder*? Jawohl! Een eerste *Steppenwolf*? Een eerste ... Jawohl, jawohl, jawohl. Het stond er allemaal. En ik kreeg nog een catalogus mee ook! 'You're a colleague, aren't you? Here you are ...' Kom daar maar eens om bij ...

De volgende dag stond ik weer in zijn stand. Of hij die gebonden *Die Verwandlung* met stofomslag ook mee had? Zie je nooit! Nee, hij hoefde het niet uit de vitrine te halen. Die 12.500 dollar had ik even niet op zak. 'No problem. Have a look ...' Maar of ik item 77 ook had opgemerkt? Een echte eerste druk van *Der Tod in Venedig*, Thomas Mann, 1912. Oplage 100 exemplaren op groot papier, vol perkamenten band, goudversierd, lederen rugschildje. En ... smetteloos! 45.000 dollar, okay, maar dan heb je ook wat.

We schrijven mei 1911. Op een uitstapje naar Venetië verneemt Thomas Mann de dood van zijn lievelingscomponist Gustav Mahler en zie: de voornaam van zijn nieuwe hoofdfiguur is geboren. Mann zet zich aan het schrijven en hoewel hij een twijfelend schrijver was – sla zijn brieven er maar op na! – verschijnt

Der Tod in Venedig al in 1912 in twee delen in band 1 en 2 van het tijdschrift *Die Neue Rundschau*. Lame heeft momenteel een setje staan: 1.500 dollar. Nog in hetzelfde jaar verschijnt de al genoemde eerste druk bij Hyperion Verlag, München. Uitgever Hans von Weber gaf een reeks boeken uit in een oplage van 100 exemplaren. *Der Tod in Venedig* is nr. 13 in deze reeks van Hundertdrucken.

Lame heeft weer (of nog?) een exemplaar staan. Catalogus Eighth Something, nr. 50. 'A superb example of the most desirable state of this modern masterpiece.' Dat mag ook wel, want het boek moet nu 55.000 dollar kosten! Een jaar later verschijnt de eerste handelseditie. (Berlijn, Fisher, 1913). De eerste druk voor de gewone mens, al verschijnen ook van deze eerste druk weer luxe-exemplaren, zestig om precies te zijn. Und jawohl ... weer is Lame van de partij. Zelfde catalogus, nummer 251, we gaan gewoon het rijtje af. Het is het enige hem bekende exemplaar dat nog in het originele papieren omslag ('Pappband' heet het in het colofon) zit. Alle andere hem bekende exemplaren – waar kent hij die dan weer van? – zijn in private bindings gestoken. Onder nummer 252 biedt Lame eindelijk een gewone eerste druk. De stervelingeneditie, zullen we maar zeggen. Half perkamenten band, platten met marmerpapier overtrokken. Maar nee hoor: weer is het mis. Ook dit is weer een zeldzaam exemplaar. Het is namelijk een opdrachtexemplaar en dan direct ook maar 'one of the best possible association copies.' Opdracht: 'An Ernst Bertram in herzlicher Wertschätzung. Thomas Mann.' En laat Bertram nu lange tijd Thomas' beste vriend en raadgever zijn geweest! Duck, om het er in te wrijven: 'Inscribed first editions of Mann's major works are rare:

an association copy of this magnitude is for the most part a thing of distant legend.' Daar hebben we even niet van terug: ook dit exemplaar moet 35.000 dollar kosten. Distant, indeed. Pas bij nummer 253 komt er een echte gewone mens eerste druk op tafel. Nog wel gesigneerd, 4.500 dollar. Maar is dat eigenlijk niet ook nog bovenmodaal?

Alle vormen van wat je een eerste druk van *Der Tod in Venedig* zou kunnen noemen in stock hebben, plus nog een 'association copy of distant legend', en dan je zaak Lame Duck noemen: dat moet wel in de kroeg bedacht zijn.

Maar weet u – het was helemaal geen grap! Dat ik er om moest lachen zullen wel weer de zenuwen zijn geweest. In het politieke jargon betekent Lame Duck letterlijk: 'An elected official who has lost a re-election but continues to hold office in between the time of the election and the time of the inauguration of the successor.'

In goed Nederlands: een demissionair minister die zijn werk voortzet omdat zijn opvolger nog niet officieel benoemd is en hij zo mooi de tijd heeft om over een nieuwe carrière na te denken. 'Wronoski opened a used-bookstore and called it The Lame Duck, believing at the time that his occupation would provide a kind of interlude while he decided upon the next step in his life.'

Voilà! In zijn studententijd een beetje begonnen met het handelen, bleef hij na zijn afstuderen daar maar mee doorgaan. Tot hij wist wat hij nu echt met zijn leven wou. Dat is nu twintig jaar geleden. En eigenlijk weet hij nog steeds niet wat hij wil van en in het leven. Zo'n collectie *Der Tod* is dus ook niet alles in het leven.

De wereld van Martijn

Getekend 2010-2013

HET NIEUWS DAT HERWIJF
UIT DE TSA WAS RAAKTE
PIER DE G. HARDER DAN HJ
HAD VERWACHT.

10.08.2010

OOK DIE DAS WEER
KEER KENK DE MEUSEW
MAAR MEI ZAMM IN
DE OGEN

land. 2010

A MAN OF MANY HATS

29-09-2012

